

РЕЦЕНЗИЯ

НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА КРАСИМИР ГЕОРГИЕВ РАДКОВ НА ТЕМА „ЗАНИМАНИЯТА С КАТЕРЕНЕ КАТО СРЕДСТВО ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ФИЗИЧЕСКАТА ДЕЕСПОСОБНОСТ И ПСИХИЧЕСКА УСТОЙЧИВОСТ ПРИ ЮНОШИ И ДЕВОЙКИ“ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

**РЕЦЕНЗЕНТ: ПРОФ. ТАТЯНА ЯНЧЕВА, ДН,
НСА “В. ЛЕВСКИ” - СОФИЯ**

Дисертационният труд на Красимир Радков е посветен на един важен за теорията и практиката проблем – заниманията със спорт, в случая катеренето, като средство за повишаване на физическата дееспособност и психическата устойчивост при юноши и девойки. Макар и постоянно да е във фокуса на вниманието на изследователите, този проблем не губи своята актуалност. Днес той е още по-значим, доколкото поддържането на добро физическо и психично здраве са предпоставка за успешно справяне с предизвикателствата на съвременния свят. Същевременно през последните години в България е налице една особено негативна тенденция – статистиките отбелязват тревожно нарастваща хиподинамия и занижено ниво на физическа дееспособност сред децата и младите хора. Днес, в условията на пандемията Ковид-19, значимостта на проблема нараства още повече.

В този смисъл, всяка разработка с подобна тематика е актуална и значима и би обогатила спортната теория и практика.

Още в началото искам да отбележа, че представеният за обсъждане дисертационен труд е претърпял значителни промени и в този си вид е един завършен научен труд. Дисертацията е в обем от 137 страници, включително литературата и 5 страници приложения. В структурно отношение трудът отговаря на формалните изисквания за подобен тип разработка. Следва класическата структура – увод, три глави – Теоретичен анализ и постановка на проблема; Методология, методика и организация на изследването; Анализ на резултатите, изводи и препоръки.

Дисертацията е онагледена с 32 таблици и 29 фигури.

В първа глава – Теоретичен анализ и постановка на проблема, са разгледани съвременните аспекти на физическото възпитание и спорт в Р. България, представена е дидактическа характеристика на учебните програми по физическо възпитание и спорт за 10 и 11 клас. Посочени са чуждестранни практики за включване на катеренето като избираема форма в часовете по физическо възпитание и спорт в училищна среда. Вторият параграф е посветен на спортното катерене като спорт – поява, функции, същност и характеристики. Разгледано е физическото развитие и дееспособност на учениците от юношеска възраст и влиянието на спортното катерене върху нивото на физическата дееспособност. Изведени са особеностите на психическото развитие на ученици от юношеска възраст, както и влиянието на спортното катерене върху психическата устойчивост и Аз-ефективността. Първа глава завършва с постановка на проблема и хипотеза на изследването. Литературният обзор е направен на основата на 141 литературни

източника, от които 59 на кирилица, 61 на латиница и 21 интернет източника.

Втора глава описва постановката на емпиричното изследване. Целта и задачите са добре формулирани и са логично продължение на теоретичната постановка. Подробно е представена методиката на изследването, която включва специфични спортно-технически тестове – тестовата батерия „Еврофит“ (тестове „Фламинго“, „Потупване по дискове“, „Седни и достигни“, „Дълъг скок от място“, „Сила на хватата“, „Статичен вис“, „Совалково бягане 10 x 5 метра“) и психологически тестове – Скала за генерализирана себеефективност на Шварцер и Йерусалем и тест за „Устойчивост на стрес“. Подробно е представена предложената експериментална програма за начално обучение по катерене за юноши и девойки. Изследвани са общо 186 ученици, 81 от които са участвали в анкетното проучване и 42 в същинския експеримент (по 21 в контролната и експериментална група). Описана е подробно и организацията на изследването.

Трета глава включва анализа на резултатите. Те са интересни и могат да бъдат добра база за последващи анализи и практически решения. Представени са резултатите от проведеното анкетно проучване. Като цяло резултатите сочат, че преобладаващата част от изследваните юноши имат позитивни нагласи към организиране на допълнителни двигателни дейности на открито и в зала. Това дава основание на докторанта да формира очаквания, че извънучилищни занимания по спортно катерене биха довели до позитивен ефект върху физическата дееспособност и психическата устойчивост.

При анализа на физическите показатели от тестовата батерия „Еврофит“ е установено значимо подобряване на стойностите при всички изследвани показатели, което е позитивен резултат. Установено е покачване и на стойностите и по отношение на тестовете „Сила на хватата“ и „Блок до брадичка“.

Логично резултатите разкриват, че не са констатирани значими различия вследствие на заниманията с катерене по отношение на изследваните психологически параметри. Аз-ефективността е относително стабилен личностен конструкт и не биха могли да се получат промени в стойностите и в рамките на един месец. Анализът на резултатите по възраст разкрива значими различия при 17-годишните. Извадката обаче е твърде малка, за да могат да се правят кардинални изводи. По отношение на устойчивостта на стрес също не са установени значими различия при експерименталната група като цяло. Такива обаче са установени при момичетата.

Като положителен момент може да се отбележи представянето на резултатите от педагогическото наблюдение. В повечето случаи в дисертационни трудове то се представя като част от методиката на изследване, без да се представят конкретни резултати. В настоящия дисертационен труд са анализирани резултатите от реализираното педагогическо наблюдение по предварително подготвен протокол, базирани на експертната оценка на четирима утвърдени специалисти в спортното катерене.

Изводите като цяло са следствие от получените резултати, но изводи 1 и 2 могат да бъдат по-прецизно формулирани. В изводите не би трябвало да се включват предположения.

Препоръките са адекватни като следствие от получените резултати.

В дисертационния труд могат да се открият следните научни приноси:

1. На основата на направения теоретичен анализ и практически опит на докторанта е предложена експериментална програма за начално обучение по катерене за юноши и девойки като свободно избираема дисциплина.

2. Доказана е емпирично, макар и с ограничена извадка, позитивната връзка между приложената експериментална програма за начално обучение по катерене за юноши и девойки, изследваните показатели на физическата дееспособност и частично някои параметри на психическата устойчивост.

3. Установени са позитивни нагласи към включването на нови спортни дисциплини в рамките на свободно избираемите часове по физическо възпитание и спорт.

Към дисертационния труд могат да се отправят и някои бележки:

1. По-прецизният подбор на изследваните показатели за психическа устойчивост биха довели до по-голяма убедителност на научните резултати.
2. Наименованията на таблиците се изписват над тях.

Докторантът е представил 3 свои публикации във връзка с дисертационния труд, които убеждават, че той е негово лично дело.

Авторефератът адекватно отразява съдържанието на дисертационния труд.

Процедурата по защитата е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Красимир Радков на тема „Заниманията с катерене като средство за повишаване на физическата дееспособност и психическата устойчивост при юноши и девойки” е интересен и актуален като проблематика, със значима практическа стойност. Докторантът демонстрира добро познаване и лично отношение към проблема.

Като имам предвид качествата и приносите на представения дисертационен труд, неговата актуалност, теоретична и практическа стойност, предлагам на Уважаемото Научно жури да гласува „ЗА” присъждане на научната и образователна степен „доктор“ на Красимир Георгиев Радков в професионално направление 7.6. Спорт, докторска програма „Теория и методология на спортната наука“.

10.01.2022

Рецензент:

(Проф. Т. Янчева, ДН)

REVIEW

OF THE DISSERTATION WORK OF KRASIMIR GEORGIEV RADKOV ON "CLIMBING ACTIVITIES AS A MEANS OF INCREASING PHYSICAL CAPACITY AND MENTAL RESISTANCE OF BOYS AND GIRLS" FOR THE ACQUISITION OF THE EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC DEGREE "DOCTOR"

REVIEWER: PROF. TATIANA IANCHEVA, D.SC.

NSA "V. LEVSKI" – SOFIA

Krassimir Radkov's dissertation is dedicated to a significant problem for theory and practice – sports, in this case, climbing, as a means of increasing physical capacity and mental resilience in boys and girls. Although it is constantly in the focus of researchers' attention, this problem does not lose relevance. Today it is even more critical insofar as maintaining good physical and mental health is a prerequisite for successfully tackling the challenges of the modern world. At the same time, there has been a particularly negative trend in Bulgaria in recent years – statistics show an alarmingly growing hypodynamia and reduced level of physical capacity among children and young people. Today, in the context of the COVID-19 pandemic, the significance of the problem is growing even more.

In this sense, any development with such a topic is relevant and significant and would enrich sports theory and practice.

At the very beginning, I would like to note that the dissertation presented for discussion has undergone significant changes and is a completed scientific work in this form. The dissertation has 137 pages, including literature and 5

pages of appendices. Structurally, the work meets the formal requirements for this type of development. It follows the classical structure – Introduction, three chapters – Theoretical Analysis and Formulation of the Problem; Methodology and Organization of the Research; Analysis of the Results, Conclusion, and Recommendations.

The dissertation is illustrated with 32 tables and 29 figures.

In the first chapter – Theoretical Analysis and Formulation of the Problem, the modern aspects of physical education and sports in Bulgaria are considered, the didactic characteristics of the curricula in physical education and sports for 10th and 11th grade are presented. Foreign practices for the inclusion of climbing as an optional form in physical education and sports classes in school environments are indicated. The second paragraph is dedicated to sport climbing as a sport – appearance, functions, nature, and characteristics. Adolescents' physical development and capacity and the impact of sports climbing on physical capacity are considered. The peculiarities of the mental development of adolescents, as well as the influence of sport climbing on mental resilience and self-efficacy, are presented. The first chapter ends with a statement of the problem and a research hypothesis. The literature review is based on 141 literature sources, of which 59 in Cyrillic, 61 in Latin, and 21 are online sources.

The second chapter describes the formulation of the empirical research. The goal and tasks are well formulated and are a logical continuation of the theoretical formulation. The research methodology is presented in detail. It includes specific sports and technical tests – the test battery "Eurofit" (tests "Flamingo," "Tapping on discs," "Sit and reach," "Long jump," "Strength of grip," "Static Heights," "Shuttle Running 10 x 5 meters"), and psychological tests – Schwarzer and Jerusalem Generalized Self-Effectiveness Scale and

Stress Resistance Test. The proposed experimental program for initial climbing training for boys and girls is presented in detail. A total of 186 students were surveyed, 81 of whom participated in the survey and 42 in the actual experiment (21 in the control and experimental groups). The organization of the study is also described in detail.

The third chapter includes the analysis of the results. They are exciting and can be a sound basis for further analysis and practical solutions. The results of the survey are presented. Overall, the results show that the majority of the surveyed adolescents have positive attitudes towards organizing additional physical activities outdoors and indoors. This allows the doctoral student to form expectations that extracurricular activities in sports climbing would lead to a positive effect on physical capacity and mental resilience.

The analysis of the physical indicators of the test battery "Eurofit" revealed a significant improvement in the values of all studied indicators, which is a positive result. There was also an increase in the values of the Grip Strength and Chin Block tests.

Logically, the results reveal that no significant differences were found as a result of climbing activities in terms of the studied psychological parameters. Self-efficacy is a relatively stable personality construct, and no changes in values could occur within a month. The analysis of the results by age reveals significant differences in 17-year-olds. However, the sample is too small to draw cardinal conclusions. Regarding the stress resistance, no significant differences were found in the experimental group as a whole. However, these are found in girls.

The presentation of the results of the pedagogical observation can be noted as a positive moment. In most dissertations, it is presented as part of the research methodology without presenting specific results. In the present

dissertation work, the realized pedagogical observation results are analysed according to a previously prepared protocol, based on the expert assessment of four established specialists in sport climbing.

The conclusions are generally a consequence of the results obtained, but conclusions 1 and 2 can be formulated more precisely. Assumptions should not be included in the conclusions.

The recommendations are adequate as a consequence of the results obtained.

The following scientific contributions can be highlighted in the dissertation:

1. Based on the theoretical analysis and practical experience of the doctoral student, an experimental program for initial climbing training for boys and girls as a freely elective discipline is proposed.

2. The positive relationship between the applied experimental program for initial climbing training for boys and girls, the studied indicators of physical capacity, and partially some parameters of mental resilience have been empirically proven, albeit with a limited sample.

3. Positive attitudes towards including new sports disciplines within the freely elective classes in physical education and sports have been established.

Some remarks can be made to the dissertation:

1. More precise selection of the studied indicators of mental resilience would lead to more convincing scientific results.

2. The names of the tables are written above them.

The doctoral student has presented 3 of his publications in connection with the dissertation, which verify that it is his personal work.

The abstract adequately reflects the content of the dissertation.

The dissertation defence procedure is in accordance with the requirements of the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act (DASRBA).

IN CONCLUSION

Krassimir Radkov's dissertation on "Climbing as a means of increasing physical capacity and mental resilience in boys and girls" is interesting and relevant as an issue with significant practical value. The doctoral student demonstrates good knowledge and a personal attitude to the problem.

Considering the qualities and contributions of the presented dissertation, its relevance, theoretical and practical value, I propose to the Honoured Scientific Jury to vote "FOR" awarding the scientific and educational degree "Doctor" of Krassimir Georgiev Radkov in professional field 7.6. Sport, scientific specialty "Theory and methodology of sports science."

10.01.2022

Reviewer:

(prof. T. Iancheva, D.Sc.)